

inte längre skulle kunna utföra arbete av någon betydelse. Det är inte påstått att Staffan misskött sitt arbete när han inställt sig. — Staffan har inte ansträngt sig att komma ifrån sitt alkoholmissbruk. Han har endast i mycket ringa omfattning ställt upp på de hjälpåtgärder som erbjudits honom av arbetsledning, anpassningsgrupp och arbetskamrater. Arbetsledningen har utan framgång gjort försök att omplacera Staffan. Statens arbetsmarknadsnämnd har uttalat att vidare åtgärder som avses i AHF ej skall vidtas beträffande Staffan. Med hänsyn till sitt levnadssätt, bl a flera lagföringar för brott, måste Staffan på grund av arbetsplatsens särskilda beskaffenhet anses vara en säkerhetsrisk. Det kan vid angivna förhållanden inte krävas att anställningen får bestå. Uppsägningen är därför sakligt grundad. Käromålet skall således ogillas.

Staffan måste anses ha haft skäl原因 anledning att få uppsägningsfrågan prövad. Vardera parten skall därför bära sin rättegångskostnad.

DOMSLUT

1. Käromålet ogillas.
2. Vardera parten skall bära sin rättegångskostnad.

Rättshjälpsfrågor

Tingsrätten fastställer att ersättning enligt rättshjälpslagen skall utgå till Ericson med tjugotusensexhundra trettiosju (20 637) kr, därav för arbete 17 520 kr, för tidsspillan 2 677 kr samt för utlägg 440 kr.

Tingsrätten fastställer Staffans rättshjälpsavgift till 4 650 kr och tilläggsavgift till 1 450 kr.

AVRÄKNING MED DEN RÄTTSSÖKANDE

Kostnaderna för Staffans rättshjälpsavgift uppgår till 21 105 kr.

Maximibeloppet för rättshjälpsavgiften har tidigare fastställts till 4 650 kr.

Rättshjälpsavgiften och tilläggsavgiften överstiger inte vad som ursprungligen fastställts som maximibelopp för rättshjälpsavgiften respektive högsta belopp för tilläggsavgiften.

Staffan skall därför inte till staten nu betala något belopp i anledning av den egna rättshjälpen.

Om den rättsliga angelägenheten föranleder eller har föranlett kostnader som inte har beaktats vid denna avräkning kan ny avräkning komma att göras.

Nr 52

Lars-Alvar Larsson i Eslöv

mot

Aktiebolaget Felix i Eslöv.

Överklagade avgörandet: Eslövs tingsrätts dom den 12 september 1985, DT 233

Målet gällde fråga om preskription. Domen innebar att tingsrättens dom ändrades på så sätt att ett yrkande om förpliktande för bolaget att utge lön inte ansågs preskriberat samt att tingsrättens förordnande om skyldighet för part att utge ersättning för rättegångskostnader i tingsrätten undanröjdes.

Dom 1986-04-23, målnummer B-70-1985

Ledamöter: Olof Bergqvist, Dag Ekman, Gerhard Wikrén, Torkel Unge, Hans Forselius, Nils Lang och Hans Hellers. Enhälligt.

Sekreterare: Annika Lundius

Nr 53

Svenska Industritjänstemannaförbundet, Svenska Metallindustriarbetareförbundet och Sveriges Arbetsledareförbund

mot

Sveriges Verkstadsförening och Aktiebolaget Järnmontering i Malmö.

Ett bolag har lagt ner verksamheten och sagt upp de anställda. Fråga huruvida bolaget har åsidosatt sin förhandlingsskyldighet enligt 11 § medbestämmandelagen före beslutet.

11 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

Mellan Sveriges Verkstadsförening (VF) och vart och ett av kärande-förbunden gäller regelmässigt kollektivavtal. AB Järnmontering är genom medlemskap i VF bundet av kollektivavtalen.

Bolaget, som är ett helägt dotterbolag till Skanska AB, bedrev tidigare tillverkning av tyngre stålkonstruktioner för bl a kärnkrafts- och varvsindustrin och för offshoresektorn samt även verksamhet bestående i cistern- och brobyggande. Verksamheten var förlagd till Limhamn utanför Malmö. I november 1984 sysselsatte bolaget omkring 210 personer.

Efter ett styrelsesammanträde i bolaget den 15 november 1984 hölls lokala och därefter centrala förhandlingar enligt 11 § medbestämmandelagen angående nedläggning av bolagets verksamhet med stålbyggnation och om överföring av en mindre del av verksamheten till ett annat bolag inom koncernen. Den 14 januari 1985, sedan de centrala förhandlingarna avslutats, blev alla anställda utom ett 15-tal uppsagda. Från mitten av januari 1985 avvecklades bolagets verksamhet successivt.

Kärandeförbunden har vid arbetsdomstolen väckt talan mot VF och bolaget och gjort gällande att bolaget senast vid styrelsemötet den 15 november 1984 fattade det verkliga beslutet om nedläggning av verksamheten utan att dessförinnan ha påkallat förhandling enligt 11 § medbestämmandelagen. I andra hand har förbunden hävdats att bolaget påkallat och genomfört förhandlingar i ett så sent skede att vad som förekom vid förhandlingarna inte kunnat ingå i bolagets beslutsunderlag. Under åberopande därav har förbunden yrkat att arbetsdomstolen

1. förklarar att bolaget gjort sig skyldigt till brott mot 11 § medbestämmandelagen, samt

2. förpliktar bolaget att utge allmänt skadestånd med 250 000 kr till vart och ett av förbunden jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för stämningens delgivande till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt yrkandena men vitsordat ränteyrkandena såsom i och för sig skäligen.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Arbetsstagarorganisationerna

Bolaget har varit dotterbolag till nuvarande Skanska AB ända sedan 1940-talet. Vid bolaget fanns Metall-, SIF- och SALF-klubbar. Representanter från var och en av klubbarna ingick i bolagets styrelse som arbetstagarledamöter. I november 1984 sysselsatte bolaget omkring 180 arbetare och 30 tjänstemän.

Sedan flera år tillbaka har marknaden för tyngre stålkonstruktioner varit i minskande. Under perioden 1973 — 1983 gick bolaget ständigt med förlust med undantag av ett par år i mitten av 1970-talet. År 1983 var förlusten som störst, drygt 12 miljoner kr, och då beslutades — efter sedvanliga MBL-förhandlingar — om personalreduceringar vilka genomfördes successivt påföljande år. Resultatet för 1984 förbättrades också genom att förlusten då kom att minska till drygt 3 miljoner kr.

Vid ett bolagsstyrelsemöte den 25 september 1984 diskuterades bolagets ekonomiska situation mot bakgrund av bl a ett prognosboksut för 1984. Styrelseordföranden Göran Lidström, tillika vice verkställande direktör i Skanska AB, framhöll därvid att målet måste vara att bolaget skulle visa ett nollresultat för 1984 och vidare att man måste ha bevis för att ett likartat resultat kunde uppnås för 1985. I annat fall var man enligt Lidström tvungen att ta hela bolagets existens under övervägande eller att separera montagesidan och låta den återstående delen av verksamheten övergå till att vara ett rent verkstadsföretag. Eftersom det inte gick att göra en total bedömning av bolagets verksamhet under 1985 på föreliggande handlingar beslutades att ett nytt styrelsemöte skulle hållas den 15 november.

Efter styrelsemötet den 25 september påbörjade bolagets verkställande direktör, Arne Andersson, en utredning om bolagets framtida förutsättningar. De fackliga organisationerna blev dock inte närmare informerade om detta och betogs således möjligheten att komma med synpunkter.

Under hösten 1984 försämrades bolagets situation, bl a genom att en väntad större order från ett varv uteblev. Genom sedvanliga informationsmöten blev fackklubbarna underrättade om läget. Vid ett sådant möte den 17 oktober uppgav Andersson att den låga orderingången i kombination med att pågående arbeten färdigställdes innebar en drastisk försämring. Han meddelade vidare att han inte kunde utesluta att man två veckor senare måste tillgripa utbildning alternativt permittering av personal.

Den 7 november delgavs fackklubbarna Anderssons utredning vilken beskrev bolagets problem såsom Andersson såg dem. Han hade analyserat bolagets marknadsutsikter och enligt hans uppfattning fanns det

inga möjligheter att uppnå lönsamhet med då anställd personal och befintliga anläggningar. Utredningen berörde inte alls frågan om nedläggning utan Andersson föreslog i stället vissa andra åtgärder som gick ut på fortsatt verksamhet, bl a ytterligare nedskärningar av personalen med omkring hälften med frångående av turordningslistan, det sista för att åstadkomma en för bolaget gynnsam åldersstruktur. Utredningen utmynnade i slutsatsen att det trots föreslagna åtgärder inte gick att tillfredsställa ägarens krav på lönsamhet under 1984 och 1985.

Andersson begärde att fackklubbarna skulle lämna synpunkter på utredningen redan till den 12 november. Klubbarna förklarade dock att man behövde mer tid till förfogande; utredningen var relativt omfattande och innebar bl a kraftiga personalreduceringar varför man ville diskutera den med sina ombudsmän.

Anderssons utredning innehöll således inte något förslag om nedläggning. Inte heller vid styrelsemötet i september eller under höstens informationsmöten hade det förts på tal att bolaget kunde komma att läggas ned. Någon gång kring mitten av oktober hade emellertid verkstadsklubben vid bolaget genom systerklubbar inom koncernen nåtts av rykten om att man från Skanskas sida såg mycket allvarligt på bolagets situation och att det hade förts diskussioner om nedläggning. Detta föranledde verkstadsklubben att begära ett sammanträffande med Lidström. Mötet ägde rum på förmiddagen den 12 november på Skanskas huvudkontor. Mötet pågick ungefär en timme och närvarande var förutom Lidström och företrädare för verkstadsklubben även Skanskas förvaltningschef som också var styrelseledamot i bolaget och en LO-representant från Skanska. Man diskuterade Anderssons utredning och ryktena om nedläggning. Från verkstadsklubbens sida föreslogs att man skulle fullfölja försöken att rekonstruera bolaget och fortsätta verksamheten. Lidström svarade emellertid att det efter de tidigare resultatlösa rekonstruktionsförsöken endast återstod nedläggning och att det formella beslutet skulle fattas vid det kommande styrelsemötet i bolaget den 15 november.

Verkstadsklubbens representanter uppfattade Lidströms uppgifter som att det redan var klart att bolagets verksamhet skulle läggas ner. Man diskuterade den uppkomna situationen med sina ombudsmän och bestämde sig för att avvakta styrelsemötet och då — om majoriteten tog ett beslut som gick ut på nedläggning — reservera sig häremot och begära att få tillfälle att utreda alternativa lösningar. Man informerade även SIF- och SALF-klubbarna om läget.

På eftermiddagen den 12 november hölls ett möte mellan klubbarna och Andersson om dennes utredning. Från klubbarnas sida framhöll man återigen att man inte var beredd att med så kort varsel komma med några synpunkter. Dessutom ansåg man att utredningen till följd av Lidströms inställning till bolagets fortsatta existens var mer eller mindre utan intresse. Frågan om nedläggning fördes emellertid inte på tal från någondera sidan vid det tillfället.

Vid styrelsemötet den 15 november 1984 redovisades Anderssons utredning. Efter viss diskussion föreslog Lidström att förhandlingar skulle upptas med de fackliga organisationerna om nedläggning av bolagets tunga verksamhet på verkstads- och montagesidan och om överföring av en viss del av verksamheten, benämnd Modul Mobi, till ett

annat företag inom koncernen. Metalls två styrelserepresentanter invände att förhandlingarna borde vara förutsättningslösa och gälla de två alternativen inskränkning och nedläggning och ifrågasatte dessutom om man inte kunde fortsätta verksamheten med hänsyn till att koncernen i övrigt gick med så god vinst. Det förekom dock ingen diskussion om deras förslag utan styrelsens majoritet beslutade att ge Andersson i uppdrag att uppta förhandlingar med berörda organisationer i enlighet med Lidströms förslag. Arbetstagarledamöterna reserverade sig och vidhöll att förhandlingarna skulle vara förutsättningslösa.

Direkt efter styrelsemötet distribuerades ett företagsmeddelande till de anställda, undertecknat av Andersson, av följande lydelse.

OBS! OBS! OBS! OBS! OBS!

Vi har vid styrelsemöte 1984-11-15 nödsakats ta ett för alla anställda inom stålbyggnation drastiskt beslut.

Företagsledningen kommer att närmare informera om den fortsatta utvecklingen i ett kommande stormöte.

Nedan följer vårt beslut som även delges externt under eftermiddagen.

JÄRNMONTERING UPPHÖR SOM STÅLBYGGARE UNDER 1985

Styrelsen för AB Järnmontering i Limhamn har beslutat ge företagsledningen uppdraget att uppta MBL-förhandlingar om en avveckling av entreprenadverksamheten inom tunga stålbyggnadskonstruktioner.

En mindre enhet inom företaget kommer dock att fortsätta sin nuvarande produktion i Limhamn. Det är Modul-Mobi, som tillverkar och monterar stålpartier och kabiner. Organisatoriskt föreslås enheten att underställas Olle Engdahls plåt och smide i Kalmar — även det ett Skanska-företag med inriktning på lätta plåtbyggnader.

Marknaden inom de tyngre stålkonstruktionerna har drastiskt minskat de senaste åren. Det har främst gällt arbeten för kärnkraftsindustrin, inom varvsindustrin och offshoresektorn, samt för byggnation av broar och cisterner. Den stora minskningen av den här marknaden, har gjort att Järnmontering, som sedan 40-talet varit helägt dotterbolag till Skanska AB, under flera år visat dålig lönsamhet.

Framtiden visar dessutom klart på en ytterligare försämring av läget. De marknadsöversikter styrelsen analyserat inför sitt beslut, pekar entydigt på ytterligare krympning av marknaden.

Hittills har företaget gjort upprepade försök att successivt anpassa sig till den minskande marknaden. Företagets styrelse konstaterar emellertid nu att gränsen är nådd och att en ytterligare reducering av produktionsvolymerna, inte kan ge någon ökning av lönsamheten. Arbetstagarrepresentanter i styrelsen reserverar sig mot beslut och vill att villkorslösa MBL-förhandlingar skall upptagas.

Klubbarna fick en timme till förfogande att informera sina medlemmar om styrelsebeslutet och därefter offentliggjordes ett pressmeddelande av huvudsakligen samma lydelse som företagsmeddelandet. Såväl företagsmeddelandet som pressmeddelandet hade utarbetats före styrelsemötet och fick därför kompletteras med uppgiften om arbetstagarledamöternas reservation. Pressmeddelandets avfattning fick bli a till resultat att en tidning nästa dag publicerade en artikel med rubriken "Järnmontering lägger ner under 1985".

Trots att styrelsebeslutet formellt sett endast innebar att förhandlingar

om nedläggning skulle upptas utfärdade Andersson redan dagen efter styrelsemötet på formulär ett varsel till länsarbetsnämnden om driftsinskränkning enligt lagen om vissa anställningsfrämjande åtgärder (främjandelagen). Enligt varslet skulle driftsinskränkning omfatta totalt 193 anställda och genomföras fr o m den 16 maj 1985. Det bör redan här framhållas att bolaget enligt 6 § främjandelagen hade i stället för att varsla kunnat lämna länsarbetsnämnden underrättelse om att man avsåg att påkalla förhandling enligt 11 § medbestämmandelagen om driftsinskränkning.

Lokala primärförhandlingar, som bolaget påkallat muntligen direkt efter styrelsemötet, ägde rum gemensamt för klubbarna vid fem tillfällen under perioden den 16 — 30 november 1984. Klubbarnas tidigare uppfattning, att det i realiteten redan var bestämt att bolagets verksamhet skulle läggas ner, förändrades inte under förhandlingarna.

Vid det första förhandlingstillfället anförde Andersson bl a att verksamheten vid Modul Mobi inte skulle påverkas av "styrelsens nedläggningsbeslut". Hans uttrycksätt föranledde klubbrepresentanterna att påpeka att mötet skulle utgöra en *förhandling* om nedläggning. När klubbarna framhöll att man borde påbörja förhandlingarna först sedan man utrett kostnads- och marknadsläget ordentligt svarade Andersson att klubbarna hade delgivits uttömmande utredningar och kalkylunderlag och att "— — — ytterligare utredning inte kunde rucka styrelsens ställningstagande." Vid detta tillfälle presenterade Andersson en plan över hur avvecklingen skulle organiseras och där olika arbetsuppgifter var fördelade mellan vissa personer.

Även vid de följande förhandlingstillfällena använde Andersson uttrycksätt som visade att styrelsen redan bestämt sig för nedläggning. Verkstadsklubben framförde att man ansåg att bolaget brutit mot medbestämmandelagen och åberopade vissa omständigheter till stöd härför. Angående själva nedläggningsfrågan meddelade klubbarna att man hade kontaktat en arbetstagar konsult och inte ville lämna några synpunkter förrän man samrått med denne. Andersson svarade då att han inte hyste någon optimism om att konsulten kunde få fram något underlag för att ändra "styrelsens beslut". Han uppgav vidare att man från bolagets sida inte såg någon anledning till fortsatta förhandlingar. De lokala förhandlingarna avslutades därefter med att Andersson förklarade att bolaget hade för avsikt att säga upp all personal inom stålbyggnation. Samtidigt överlämnade han listor över de berörda arbetstagarerna.

Arbetstagar konsulten, en civilekonom, fick endast två veckor på sig för att skaffa fram ett underlag för en bedömning. Hans utredning, som presenterades för bolagsledningen strax före julhelgen, visade att det fanns möjligheter att låta bolaget leva vidare i en i utredningen närmare beskriven ny organisation, innebärande mindre personal och färre anläggningar. I utredningen lämnades tre alternativ till nedläggning vilka byggde på att Skanska skulle kvarstå som ägare till bolaget, att bolaget skulle försäljas till ett externt företag eller att bolaget skulle övergå till att bli personalägt. Bolagsledningen bemötte dock bara det förstnämnda alternativet vilket skedde genom ett brev den 4 januari 1985 till klubbarna där man förklarade att man ansåg förslaget orealistiskt.

På begäran av arbetstagarorganisationerna hölls central primärför-

handling den 10 januari 1985. Dessförinnan hade dock redan lokal tvisteförhandling angående bolagets iakttagande av 11 § medbestämmandelagen ägt rum den 19 december 1984.

Bolaget verkställde uppsägningarna den 14 januari 1985. Samtliga anställda, utom ett 15-tal som skulle överföras till det andra koncernbolaget, blev uppsagda.

Under 1985 startade Skanska i Malmötrakten ett nytt företag som sysslar med ungefär samma verksamhet som bolaget bedrev.

Detta företag är organiserat i enlighet med de riktlinjer arbetstagar-konsulten föreslog i sin utredning. Företaget går med vinst och sysselsätter idag ungefär 40 personer, varav 30 tidigare varit anställda vid Järnmontering.

Förbunden gör i första hand gällande att bolaget senast vid styrelsemötet den 15 november 1984 fattade det verkliga beslutet att lägga ner bolagets verksamhet, vilket således skedde utan några som helst förhandlingar med arbetstagarorganisationerna dessförinnan. Förbunden vill särskilt framhålla följande omständigheter.

Av de uppgifter Lidström lämnade till verkstadsklubbens representanter vid mötet den 12 november 1984 framgår att man från bolagets sida hade för avsikt att vid det kommande styrelsesammanträdet fatta beslut om nedläggning. Det intryck arbetstagarledamöterna fick vid styrelsemötet var också att ett nedläggningsbeslut fattades då. Detta föranledde dem att reservera sig mot det formella beslutet om att uppta förhandlingar om nedläggning och begära förutsättningslösa förhandlingar, dvs förhandlingar som inte skulle vara låsta vid alternativet nedläggning. Bolaget ansåg uppenbarligen att det avgörande man faktiskt kommit fram till under styrelsemötet var så betydelsefullt att man omgående måste informera personalen och massmedia, vilket skedde genom i förväg utarbetade företags- och pressmeddelanden. De formuleringar som användes däri är entydiga — Järnmontering skulle upphöra som stålbyggare påföljande år — och ger inte uttryck för att styrelsemajoritetens beslut verkligen var ett beslut att uppta MBL-förhandlingar, vilka skulle lämna utrymme för något alternativ. Redan dagen efter styrelsemötet utfärdade Andersson varsel till länsarbetsnämnden med preciserade uppgifter om hur omfattande driftsinskränkningen skulle bli och när den skulle genomföras. Han underlät således att begagna sig av möjligheten till underrättelse enligt 6 § främjandelagen, en bestämmelse som har tillkommit för att arbetsgivaren inte genom varsel till länsarbetsnämnden skall komma att föregripa MBL-förhandlingar. Vid de lokala primärförhandlingarna uttryckte sig Andersson på sådant sätt att det framgick att det redan var bestämt att nedläggning skulle ske. Han presenterade till och med en plan över hur avvecklingen skulle genomföras. Trots att klubbarna meddelade att man anlitat en arbetstagar-konsult frånträdde bolaget förhandlingarna och presenterade i samband därmed färdiga listor över de arbetstagare man skulle säga upp. Arbetstagar-konsultens utredning underlät bolagsledningen att bemöta i alla delar.

Sammanfattningsvis menar förbunden att dessa omständigheter visar att bolaget senast vid styrelsemötet den 15 november 1984 fattade det reella nedläggningsbeslutet. De uppsägningar som sedan skedde i janua-

ri 1985 är att betrakta endast som verkställighet av det tidigare fattade nedläggningsbeslutet.

Om domstolen likväl skulle finna att nedläggningsbeslutet fattades senare än vid styrelsemötet den 15 november 1984 gör förbunden i andra hand gällande, att bolaget ändå inte fullgjort sin förhandlingsskyldighet enligt 11 § medbestämmandelagen, eftersom bolaget då i varje fall har påkallat och genomfört primärförhandlingarna i ett så sent skede att det som förekommit under förhandlingarna inte kunnat ingå i bolagets beslutsunderlag. Till stöd härför åberopas de omständigheter som tidigare angivits. Av dessa framgår att bolagsledningen låst sig vid nedläggningsalternativet redan när de lokala primärförhandlingarna inleddes. Förhandlingarna påbörjades också mycket skyndsamt, redan dagen efter styrelsemötet. Enligt förbundens mening borde bolaget åtminstone ha avvaktat efter det att Anderssons utredning redovisades för att låta de synpunkter som skulle kunna komma fram vid primärförhandlingarna, bl a arbetstagar-konsultens utredning, ingå i beslutsunderlaget.

Förbunden menar att bolagets brott mot 11 § medbestämmandelagen är mycket grovt och att skadestånden bör sättas högt. Nedläggningsbeslutet innebar att i stort sett samtliga anställda förlorade sina anställningar. Det förekom inte några som helst förhandlingskontakter med arbetstagarorganisationerna innan bolagsledningen, som förbundet hävdar i första hand, fattade nedläggningsbeslutet vid styrelsemötet i november. Dessutom förelåg inte några som helst svårigheter för bolaget att fullgöra sin förhandlingsskyldighet på ett lagenligt sätt. Medbestämmandelagen har varit i kraft lång tid och lagens bestämmelser torde vara väl kända för de kompetenta personer som ingick i bolagsledningen.

Arbetsgivarparterna

Den typ av verksamhet bolaget bedrev innebar att man sysslade med ett fåtal mycket omfattande projekt. Om en förväntad order uteblev fick detta därför svåra konsekvenser.

Såsom kändeförbunden uppgivit gick bolaget med förlust sedan många år tillbaka med undantag av åren 1975 och 1976 då bolaget gav ett mindre överskott. Under perioden 1973 — 1983 uppgick den ackumulerade förlusten till nära 50 miljoner kr. Ågarna fick således tillskjuta synnerligen stora kapitalbelopp för att bolaget skulle kunna överleva.

Inom bolaget har man under årens lopp arbetat mycket på att genom olika åtgärder söka uppnå lönsamhet. Under åren 1981 och 1982 försökte bolaget bredda verksamheten, bl a genom att gå in i tunga projekt inom varvs- och offshoreområdet. På grund av höga kostnader och otillräcklig prisutveckling uppstod emellertid stora förluster, även om produktionen kunde hållas uppe. År 1983 tvingades bolaget därför att minska produktionsvolymen och reducera arbetsstyrkan från över 300 till 250 personer.

Vid styrelsemöten under hösten 1983 konstaterade styrelsen att verksamheten inte kunde fortsätta med årliga miljonförluster och klargjorde att bolaget måste uppnå lönsamhet i fortsättningen. I slutet av det året antog styrelsen rekonstruktionsplanen "Överlevnad 1984", vilken bl a

innebar ytterligare nedskärningar av produktion och personal. Man försökte vidare införa ett nytt lönesystem för arbetarna för att förbättra produktiviteten. Detta misslyckades dock på grund av fackligt motstånd.

Redan vid halvårsskiftet 1984 visade det sig att den genomförda rekonstruktionen av bolaget i enlighet med "Överlevnad 1984" inte givit önskat resultat. Marknaden hårdnade alltmer och det var svårt att få lönsamma order. Prognoser visade att bolagets resultat för 1984 skulle komma att bli en förlust på mellan 3 och 4 miljoner kr.

Mot den bakgrunden var bedömningen av bolagets situation dystert vid styrelsemötet den 25 september 1984. Med hänsyn till de tidigare förluståren klargjordes än en gång att målet måste vara att bolaget skulle uppnå nollresultat både 1984 och 1985.

För att få bättre underlag för bedömningen av bolagets situation fick Andersson i uppdrag att göra utredningen om förutsättningarna för verksamheten 1985. Han påbörjade arbetet direkt efter styrelsemötet. Till skillnad mot vad kärandeförbunden uppgivit informerade han fackklubbarna om sitt uppdrag. Vidare påpekade han för dem att ägarna såg mycket allvarligt på läget och bad dem att de å sin sida skulle försöka ta fram underlag som motiverade fortsatt verksamhet.

Under hösten 1984 försämrades bolagets situation ytterligare, bl a genom minskad ordergång.

Anderssons utredning överlämnades till fackklubbarna den 7 november för att de skulle få tillfälle att komma med synpunkter inför det kommande styrelsemötet. Utredningen innehöll, såsom kärandeförbunden framhållit, inte något förslag om nedläggning utan redovisade marknadsutsikterna för 1985 och hur man — bl a genom personalreduceringar — skulle kunna anpassa bolagets organisation därtill. Däremot hade Andersson funnit att det inte var möjligt att ens efter en omorganisation tillfredsställa ägarens krav på lönsamhet under 1984 eller 1985.

Den 12 november gick Andersson och de fackliga representanterna igenom utredningen. Från fackets sida krävde man större försäljningsinsatser och man framställde även önskemål om att få legoarbeten. Däremot avböjde man att lämna skriftliga synpunkter och ville inte heller kommentera föreslagna personalreduceringar och övrig omorganisation utan att först ha tillfrågat sina ombudsmän.

Det är riktigt att representanter från verkstadsklubben samma dag hade ett samtal med bl a Lidström. Mötet hade tillkommit på begäran av klubben som var oroad med anledning av vissa rykten om nedläggning. Samtalet var förtroligt och Lidström uttryckte sin personliga syn på bolagets situation, nämligen att framtidsutsikterna var dystra och att han för sin del inte kunde se någon annan utväg än att vid det kommande styrelsemötet föreslå att förhandlingar skulle upptas om nedläggning. Förbundens uppgift, att Lidström skulle ha yttrat att styrelsen då skulle komma att besluta om nedläggning, är felaktig och beror på missuppfattning.

Vid styrelsemötet den 15 november 1984 kunde man således mot bakgrund av Anderssons utredning konstatera att bolaget inte ens i omorganiserat skick skulle kunna uppnå lönsamhet. Majoritetens beslut blev därför att uppdraga åt Andersson att uppta förhandlingar med de fackliga organisationerna om nedläggning. Av beslutet framgår i och för

sig att styrelsen därmed intog en preliminär ståndpunkt beträffande bolagets framtid. Detta innebar dock inte att man redan hade bestämt sig för nedläggning.

Massmedia hade redan före styrelsemötet visat intresse för vad som kunde komma att beslutas om bolagets fortsatta verksamhet. Det var bl a av den orsaken som man hade utarbetat press- och företagsmeddelanden i förväg. Dessutom är det rent allmänt nödvändigt att inför tilltänkta större förändringar snarast informera de anställda och omvärlden i övrigt för att undvika skadlig ryktesspridning.

Det är riktigt att Andersson dagen efter styrelsemötet använde länsarbetsnämndens varselformulär vid sin lagenliga underrättelse enligt 6 § främjandelagen. Detta berodde dock enbart på en missuppfattning om nämndens rutiner.

Förbundens uppgifter om Anderssons olika uttalanden under de lokala primärförhandlingarna härrör från förhandlingsprotokollen. Uttalandena var dock inte uttryck för att styrelsen redan hade bestämt sig för nedläggning. Anledningen till att Andersson hade utarbetat en plan för hur en eventuell nedläggning skulle organiseras var att han ville vara förberedd inför en avveckling som i så fall skulle komma att genomföras under en relativt kort period.

Arbetslagarkonsultens utredning byggde på Anderssons marknadsundersökning. De analyser och kostnadsberäkningar som presenterades i utredningen var orealistiska och bekräftade i själva verket bolagets uppfattning, nämligen att det inte var möjligt att uppnå lönsamhet. Bolaget bemötte skriftligen de förslag som framställdes i utredningen. Därutöver diskuterade Lidström utredningen direkt med konsulten och klubbarna kring årsskiftet 1984/85, dock utan att det framkom något som kunde ifrågasätta styrelsens bedömning av bolagets framtida förutsättningar.

Vid den centrala primärförhandlingen framkom inte något nytt i saken. Därefter, i mitten av januari 1985, fattade bolagsledningen beslut om uppsägningarna, vilket utgjorde det reella nedläggningsbeslutet.

Bolaget bestrider förbundens påstående om brott mot 11 § medbestämmandelagen och vill till stöd härför anföra följande.

Såsom redan angivits hävdar bolaget att nedläggningsbeslutet fattades först i januari 1985 genom att man då beslutade att säga upp personalen. Anderssons utredning, som gjordes för att ge styrelsen underlag för en korrekt bedömning av bolagets framtida möjligheter, innehöll inte något förslag om nedläggning utan klargjorde endast bolagets förutsättningar i olika hänseenden. På grundval av utredningen föreslog sedan bolagsledningen vid styrelsesammanträdet den 15 november 1984 att förhandlingar om nedläggning skulle upptas och detta blev också majoritetens beslut. Om det under de efterföljande förhandlingarna hade framkommit något alternativ till nedläggning som innebar lönsamhet vid fortsatt drift skulle styrelsen ha omprövat sin preliminära ståndpunkt i nedläggningsfrågan. Det förhållandet att styrelseordföranden gav uttryck för sin personliga uppfattning om bolagets framtid innebär inte att bolagsledningen vid det efterföljande styrelsesammanträdet redan hade bestämt sig för nedläggning. Inte heller formuleringarna i de av förbunden återopade press- och företagsmeddelandena, av vilka vissa i och för sig

kan ge ett missvisande intryck, kan tas till intäkt för en sådan slutsats. Detsamma gäller beträffande de uttryckssätt Andersson använde under de lokala förhandlingarna.

Det förhållandet att det var styrelsen som gav Andersson i uppdrag att uppta förhandlingar innebar inte att den tilltänkta driftsinskränkningen redan var beslutad. Av aktiebolagslagens kompetensfördelningsregler torde följa att verkställande direktören inte är behörig att utan styrelsens hörande uppta förhandlingar om nedläggning.

Bolaget menar vidare att bolaget inte hade kunnat handlägga nedläggningsfrågan på något annat sätt än som skedde. I och med att ett beslut om att uppta förhandlingar om nedläggning av ett bolag blir allmänt känt blir nämligen beslutet mer eller mindre självförverkligande ur affärsmässig synvinkel. Bolaget erhåller inga nya order och redan gjorda beställningar kan komma att återkallas. Därav följer att frågan om eventuell nedläggning först måste utredas och diskuteras mycket ingående inom styrelsen innan man kan påkalla förhandling i frågan. Det går inte att tidigarelägga förhandlingarna under den här beskrivna ordningen eftersom det är omöjligt att hemlighålla att förhandlingar pågår. Det framstår vidare som orimligt att i så fall lämna de anställda ovetande om att det hålls förhandlingar om nedläggning av deras arbetsplats. Bolaget menar att de yttre omständigheterna har varit sådana, att det med viss rätt kan sägas ha rätt ett sådant tvångsläge som avses med undantaget vid "synnerliga skäl" i 11 § andra stycket medbestämmandelagen, även om bolaget inte gör gällande att detta lagrum har varit direkt tillämpligt i detta fall.

Uppsägningarna av de anställda föregicks av såväl lokala som centrala förhandlingar. Arbetstagsidan fick vidare biträde av en konsult och det förekom vid sidan av förhandlingarna dessutom diskussioner mellan styrelseordföranden, klubbarna och konsulten om konsultens utredning. Arbetstagsidan hade således alla möjligheter att tillföra bolagsledningens beslutsunderlag de synpunkter man önskade. Det förhållandet att man ändock inte kunde lägga fram något alternativ som visade att bolaget vid fortsatt drift skulle visa lönsamhet kan inte läggas bolaget till last.

Bolagets handläggning i förevarande fall följde i huvudsak samma handlingsmönster som man tillämpade vid de tidigare driftsinskränkningarna. Vid dessa tillfällen framfördes det inte någon kritik mot bolagets förfaringsätt.

Slutligen bör framhållas att det nystartade företaget, som förbunden hävdar är organiserat i enlighet med arbetstagar-konsultens förslag, erhåller bistånd från Järnmontering genom att kostnadsfritt få disponera vissa av dess lokaler och anläggningar.

Arbetstagarorganisationerna

De förhandlingar som hölls vid de tidigare driftsinskränkningarna fördes i en helt annan anda än de nu aktuella förhandlingarna. Bolagsledningen var då öppen för förslag och hade inte låst sig för någon viss ståndpunkt.

Domskäl

Twisten i detta mål gäller om AB Järnmontering på ett riktigt sätt har iakttagit sin skyldighet enligt 11 § medbestämmandelagen att påkalla och genomföra förhandling med de fackliga motparterna före bolagets beslut om nedläggning av huvuddelen av verksamheten med åtföljande uppsägning av det stora flertalet av de anställda. Det är ostridigt att nedläggningsbeslutet i och för sig har varit ett sådant beslut som enligt 11 § skall föregås av förhandling.

Arbetstagarförbunden gör gällande att bolaget fattade beslutet om nedläggning av verksamheten redan under första hälften av november 1984, senast vid ett styrelsesammanträde den 15 november, utan att dessförinnan vare sig ta initiativ till förhandling eller genomföra någon sådan. I andra hand hävdar förbunden att bolaget i allt fall, om nu själva beslutet om nedläggning skulle ha fattats först senare, har åsidosatt sin förhandlingsskyldighet genom att påkalla och genomföra förhandling i ett skede när en förhandling inte längre kunde på det sätt som är avsett med 11 § medbestämmandelagen bli ett led i beslutsprocessen och tillföra något till beslutsunderlaget.

På arbetsgiversidan invänds att nedläggningsbeslutet fattades först i mitten av januari 1985, i samband med att de anställda sades upp från sina anställningar och sedan såväl lokala som centrala förhandlingar enligt 11 § medbestämmandelagen hade slutförts. Beslutet vid styrelsesammanträdet den 15 november 1984 innefattade inte mer än att styrelsen för sin del kom till uppfattningen att nedläggning måste ske, eftersom några utsikter att göra företaget lönsamt inte fanns, och uppdrog åt verkställande direktören att påkalla förhandling därom med de fackliga organisationerna. Ledningen för ett företag har, påpekar arbetsgivarparterna vidare, full rätt att vid ett styrelsesammanträde för egen del komma till en sådan uppfattning och lägga den till grund för ett förhandlingsinitiativ enligt 11 § medbestämmandelagen. Enligt arbetsgivarparternas ståndpunkt har bolaget påkallat och genomfört förhandlingar om nedläggningsbeslutet på ett sätt som helt står i överensstämmelse med lagens regler.

En första punkt på vilken parterna har skilda meningar är alltså när bolagets nedläggningsbeslut fattades. Om arbetstagarförbunden har rätt i sin uppfattning att detta skedde senast vid styrelsesammanträdet den 15 november 1984 följer därav att bolaget har åsidosatt sin förhandlingsskyldighet, eftersom det är upplyst att förhandling påkallades först senare på dagen efter styrelsesammanträdet och genomfördes lokalt under veckorna därefter och centralt den 10 januari 1985.

Det kan beroende på omständigheterna i det enskilda fallet ställa sig mer eller mindre svårt att klargöra om en arbetsgivare faktiskt har fattat beslut i en förhandlingsfråga innan arbetsgivaren tar initiativ till förhandling enligt 11 § medbestämmandelagen. När det inför nedläggning av ett företags verksamhet träffas ett för företaget bindande avtal om försäljning av maskiner och anläggningar, kan det framstå som en given slutsats att nedläggningsbeslutet har fattats (se t ex AD 1984 nr 75). Även innan något rättsligt bindande avtal har kommit till stånd kan det te sig klart att ett beslut faktiskt har fattats, t ex om det av företagsledningen

har lämnats besked i saken som inte lämnar utrymme för tvekan (AD 1980 nr 81) eller om verkställighet påbörjas.

I andra fall kan saken vara betydligt svårare att bedöma. Skillnaden må vara principiellt sett klar men behöver för det praktiska bedömandet inte alltid framstå som så stor mellan ett beslut om nedläggning och ett ställningstagande som inte innebär mer än att företagsledningen för egen del under rådande omständigheter finner nedläggning vara det enda möjliga alternativet och att följaktligen den ståndpunkten bör intas på arbetsgivarsidan vid förhandlingar enligt 11 § medbestämmandelagen. Ett sådant ställningstagande kan en företagsledning, t ex styrelsen i ett aktiebolag, åtminstone under vissa förutsättningar stå fri att göra utan att för den skull handla i strid med medbestämmandelagen, t ex om en avgörande försämring av de ekonomiska utsikterna inträffar och det inte kan göras gällande att en föregående utveckling borde ha föranlett till ett förhandlingsinitiativ på ett tidigare stadium. När man skall avgöra innebörden av ett ställningstagande t ex vid ett styrelsesammanträde kan det finnas skäl att vara försiktig med tolkningen av valda uttryck i protokoll, förhandlingsframställningar och andra liknande handlingar. Det är inte alltid formuleringarna väljs med omsorg för att rätt återge vad som avses och gränsdragningen mellan ställningstaganden av den ena eller andra innebörden är i sig så känslig, även om den rent principiellt kan uttryckas på ett klart sätt, att det manar till försiktighet.

För tillämpningen av 11 § medbestämmandelagen är emellertid från en viss synpunkt den grundläggande uppgiften inte att undersöka om vid något tillfälle under en fortgående beslutsprocess arbetsgivarens viljeinriktning har varit sådan, att själva beslutet skall anses fattat, om ån lagens uttryckliga huvudregel tar sikte på den frågan och det åtminstone i klara fall kan vara tillräckligt att konstatera att ett beslut har fattats innan ännu förhandling har påkallats eller slutförts. Det viktiga är om initiativ till förhandling tas och förhandlingen genomförs på ett sådant sätt att arbetstagarparten får möjlighet att på grundval av en god kännedom om de förhållanden som förhandlingen gäller bilda sig en ståndpunkt, framföra denna och argumentera för den, innan beslut fattas. Det är vidare att märka att det principiellt sett inte är ett avgörande kriterium för frågan om förhandlingsskyldigheten har fullgjorts på ett riktigt sätt vad som blir resultatet av förhandlingen, även om naturligtvis liksom i alla förhandlingar syftet från den förhandlande arbetstagarpartens synpunkt är att dess argument och krav skall beaktas när beslut fattas. Det ankommer inte på arbetsgivaren att på förhand bedöma om det från en eller annan synpunkt är meningsfullt att förhandla i en fråga som hör in under 11 § medbestämmandelagen. Arbetsgivarens övertygelse om att omständigheterna tillåter bara en lösning kan vara aldrig så stark, han är ändå skyldig att lojalt skapa utrymme för en förhandling i frågan före beslutet. I detta ligger att arbetsgivaren inte får vidta sådana åtgärder eller uppträda på sådant sätt att förhandlingen redan till följd därav framstår som mindre meningsfull, alldeles oavsett om det från arbetsgivarens synpunkt och med hänsyn till yttre omständigheter ter sig meningsfullt att förhandla. Något större utrymme för att i en efterföljande rättslig prövning i en tvist om fullgörandet av förhandlingsskyldigheten bedöma, om det faktiskt har funnits något alternativ till arbetsgivarens

lösning av förhandlingsfrågan, finns inte och en sådan prövning står inte heller i god överensstämmelse med den handlingsfrihet efter genomförda förhandlingar som 11 § medbestämmandelagen principiellt sett ger arbetsgivarparten.

Med det nu sagda har arbetsdomstolen inte velat uttala någon mening om hållbarheten i arbetstagarförbundens i målet framförda ståndpunkt att det faktiskt fanns ett fullt realistiskt alternativ till bolagets nedläggningsbeslut. Syftet har i stället varit att påpeka, med anledning av att parterna rätt utförligt har argumenterat rörande möjligheterna att finna ett sådant alternativ, att den frågan i grunden är av underordnad betydelse när det skall avgöras om bolagets förhandlingsskyldighet på ett riktigt sätt fullgjorts eller inte. Vidare vill arbetsdomstolen i detta fall, när bedömningen blir så osäker som den enligt domstolens mening måste bli, lämna därhän om ett beslut i den mening som lagen åsyftar fattades i nedläggningsfrågan före eller vid styrelsesammanträdet den 15 november 1984. Utredningen kan i alla händelser inte anses ge något klart besked på den punkten. Domstolen ställer sig i stället frågan om med bortseende från den närmare valören hos beslutet vid styrelsesammanträdet bolaget har handlat på ett sådant sätt att förhandlingsskyldigheten enligt 11 § medbestämmandelagen måste betraktas som åsidosatt.

I och för sig kunde sättas i fråga om det inte hade varit påkallat att bolaget begärde förhandling med arbetstagarparterna redan i anslutning till att utfallet av projektet Överlevnad 1984 och bolagets fortsatta verksamhet behandlades vid ett styrelsesammanträde i bolaget mot slutet av september 1984. Inom styrelsen uttalades då bl a att målet måste vara ett nollresultat för 1984 och att man måste ha bevis för att ett likartat resultat kunde uppnås 1985. Annars måste man ta hela bolagets existens under övervägande eller överväga att separera montagesidan och låta den återstående delen övergå till att vara ett rent verkstadsföretag. Bolagets verkställande direktör Arne Andersson fick i uppdrag att göra en mer ingående undersökning av marknadsutsikterna och förutsättningarna i övrigt för den fortsatta verksamheten inför nästa styrelsesammanträde den 15 november 1984.

Som arbetsdomstolen har uttalat i tidigare praxis är som princip ett beslut om utredning inte i sig självt att betrakta som ett beslut om viktigare förändring av verksamheten i den mening som åsyftas i 11 § medbestämmandelagen. En annan sak är att en arbetsgivare under vissa omständigheter kan få anses ha en särskild informationsskyldighet i fråga om ett utredningsinitiativ (se främst AD 1978 nr 166 och 1979 nr 1). Vidare kan förhållandena vara sådana att det, när ett beslut om en viktigare förändring fattas på grundval av en utredning, kan komma att anses att förhandling inför det beslutet borde ha påkallats redan på det tidiga stadium då utredningen påbörjades (AD 1978 nr 166). Å andra sidan anses en arbetsgivare enligt praxis ha rätt att företa visst utredningsarbete såsom en egen förberedelse innan initiativ till förhandling med en motpart på arbetstagersidan tas (se bl a AD 1981 nr 57).

Omständigheterna i detta mål kan inte sägas vara sådana att det bestämt kan läggas bolaget till last såsom ett försummande av förhandlingsskyldigheten att förhandling inte påkallades med anledning av vad som förekom vid styrelsesammanträdet i september eller innan Anders-

sons utredning förelåg färdig ett stycke in i november 1984. Arbetstagarförbunden synes inte heller direkt vilja göra gällande något sådant. Förklaringen kan vara att viss information om utredningsinitiativet har getts, även om det må vara oklart hur ingående denna har varit, och att också viss fortlöpande information lämnades om företagets ekonomiska läge.

Vad som må ha sagts vid sammanträffandet mellan representanter för verkstadsklubben och ordföranden i bolagets styrelse Göran Lidström den 12 november och vid styrelsesammanträdet den 15 november 1984 torde sakna självständigt intresse, när frågeställningen inte är om nedläggningsbeslutet faktiskt träffades strax före eller vid styrelsesammanträdet.

Däremot finns det anledning att närmare granska det förhållandet att bolaget omedelbart efter styrelsesammanträdet den 15 november 1984 lät distribuera ett företagsmeddelande till de anställda med redogörelse för styrelsens beslut och att bolaget samma eftermiddag lät detta meddelande följas av ett pressmeddelande med samma innehåll. Meddelandena har fått rubriken "Järnmontering upphör som stålbyggare under 1985" och innehåller i övrigt besked om att styrelsen hade beslutat ge företagsledningen i uppdrag att ta upp MBL-förhandlingar om en avveckling av entreprenadverksamheten inom tunga stålbyggnadskonstruktioner. I övrigt anges att enligt styrelsens avsikt en mindre enhet inom företaget dock skulle fortsätta sin produktion och organisatoriskt underställas ett annat företag inom Skanskakoncernen. Vidare beskrivs skälen till styrelsens beslut genom en redogörelse för företagets ekonomiska svårigheter och bedömningen att ytterligare reduktion av produktionen inte skulle komma att förbättra lönsamheten. Slutligen nämns att styrelsens arbetstagarledamöter hade reserverat sig och ansett att villkorslösa MBL-förhandlingar borde upptas.

Mot detta förfarande har arbetstagarförbunden anmärkt, förutom att de menar att meddelandena ger stöd för uppfattningen att styrelsen redan hade fattat sitt nedläggningsbeslut, att ett offentliggörande på detta sätt strider mot lagens regel om förhandlingsskyldighet genom att det "låser fast" arbetsgivarparten vid en viss ståndpunkt och därmed minskar möjligheterna att nå ett för arbetstagens godtagbart resultat i förhandlingarna.

Enligt arbetsdomstolens mening har arbetstagarförbunden goda skäl för denna anmärkning. Även om man, trots meddelandenas avfattning i vissa delar, accepterar att bolaget inte hade fattat beslut av annan innebörd än att styrelsen hade kommit till uppfattningen att omständigheterna gjorde nedläggning nödvändig och bestämt att den ståndpunkten skulle intas från arbetsgivarsidan i de förhandlingar som uppdrogs åt verkställande direktören att genomföra, kan det inte betraktas som godtagbart att denna ståndpunkt på det sätt som skedde bekantgjordes för de anställda och meddelades pressen innan ännu några förhandlingar enligt 11 § medbestämmandelagen hade inletts. Enligt uppgift i målet gjordes en muntlig förhandlingsframställning efter styrelsesammanträdet den 15 november 1984 men det har inte gjorts gällande att det då från bolagets sida gavs någon information till de lokala motparterna. Att saken under förmiddagen hade diskuterats i närvaro av arbetstagarleda-

möterna i styrelsen är inte samma sak. Det första förhandlingssammanträdet hölls först påföljande dag, den 16 november.

Som arbetsdomstolen har berört i tidigare sammanhang (jfr AD 1979 nr 149) får det anses att en arbetsgivare förbigår sin fackliga förhandlingsmotpart på ett sätt som strider mot 11 § medbestämmandelagen, om arbetsgivaren vänder sig direkt till de anställda med ett utarbetat förslag i en förhandlingsfråga innan ännu den fackliga motparten har fått tillfälle att föra fram sina synpunkter eller ens blivit informerad. Kritik kan i det nu aktuella fallet riktas mot bolaget efter samma linjer, även om det inte är klart i detalj hur och när företagsmeddelandet distribuerades. Minst lika allvarligt är det emellertid att företagsledningens egen ståndpunkt offentliggjordes utanför företaget på detta tidiga stadium. Även om i det enskilda fallet en företagsledning skulle kunna invända att den ändå skulle komma att stå öppen för förslag från arbetstagens sida, om ett realistiskt sådant förslag lades fram, eller till äventyrs att en "lösning" skulle sakna betydelse eftersom rent faktiskt några alternativ inte fanns, kan ett offentliggörande på detta sätt inte anses förenligt med arbetsgivarens skyldighet att lojalt lämna utrymme för förhandlingar enligt 11 § medbestämmandelagen som ett led i beslutsförfarandet i en sådan fråga som det här gäller. Att det i företagsledningens meddelande har förklarats att förhandlingar i nedläggningsfrågan skulle tas upp med de fackliga motparterna är inte i sig självt ett tillräckligt försvar.

Arbetsgivarparterna har i denna fråga gjort gällande att bolaget egentligen inte har haft något val i den situation som rådde, när olika uppgifter om företagets fortlevnad redan cirkulerade. Oklarhet i fråga om en företagslednings bedömning av företagets framtidsutsikter och i frågan huruvida verksamheten skall fortfa påverkar nämligen direkt möjligheterna att få och behålla order och att upprätthålla normala affärsförbindelser i övrigt. De anställda har vidare ett berättigat intresse att få besked om ledningens bedömningar och ståndpunkt.

Som framgår av några tidigare avgöranden, vilka i sak har berört förhandlingsfrågor av delvis annan innebörd än den nu aktuella, kan enligt arbetsdomstolens praxis i vissa särpräglade situationer tillåtas även avsevärda avsteg från vad som bör vara det normala vid tillämpningen av 11 § medbestämmandelagen (se särskilt AD 1980 nr 49 och 1981 nr 57). Som exempel har angetts en affärsuppgörelse med ett börsnoterat företag som part där kännedom om uppgörelsens innehåll kan direkt påverka börshandeln med företagets aktier och situationer där ryktesspridning med anledning av en tilltänkt viktig överenskommelse kan allvarligt skada en part i konkurrenshänseende. Någon situation av sådant eller jämförbart särskilt slag kan emellertid, såvitt visats, inte anses ha förelegat i detta mål. Något påtagligt hinder mot att bolaget först påbörjade en förhandling med sina fackliga motparter, och i den mån ett offentliggörande bedömdes behövt då också tog upp den frågan, har såvitt utredningen visar inte förelegat. Informationen till de anställda är en sak som också först bör tas upp med deras fackliga företrädare.

Enligt arbetsdomstolens mening förtjänar bolaget i vissa avseenden kritik även för sitt sätt att genomföra de lokala förhandlingarna enligt 11 § medbestämmandelagen, sedan dessa på bolagets initiativ hade inletts

den 16 november 1984. Vad domstolen då syftar på är inte i första hand enskilda formuleringar i förhandlingsprotokollen som kan ge intrycket att ett beslut om nedläggning redan hade fattats. Väsentligare är att arbetsgivarparten, enligt vad som framgår av förhandlingsprotokollet, vid det första förhandlingstillfället har yppat en inställning till förhandlingen och dennas ändamål som inte är väl förenlig med den skyldighet att lojalt medverka som lagen får anses medföra. Andersson har redan inledningsvis lämnat uppgift om fördelningen mellan företrädare för företaget av ansvaret för olika frågor sammanhängande med avvecklingen av bolagets rörelse, han har därigenom och på annat sätt intagit attityden att förhandlingen borde gälla genomförandet av nedläggningen snarare än huruvida nedläggning över huvud borde komma i fråga och om något alternativ kunde finnas, han har åtminstone inledningsvis ställt sig avvisande till arbetstagarförhandlarnas önskemål om ytterligare utredning och underlag för ett bedömande av nedläggningsfrågan, han har vid förhandlingen förklarat sig avse att samma dag varsla länsarbetsnämnden om nedläggningen av verksamheten och också gjort detta.

Senare under förhandlingarna har enligt vad protokollen utvisar arbetsgivarsidans inställning varit en annan. Diskussionen om företags situation har haft en bredare inriktning, arbetsgivarparten har villfarit framställningar från arbetstagersidan om att få ta del av visst material, arbetstagarparterna har beretts möjlighet att anlita en arbetstagar-konsult. I målet har arbetstagarförbunden bekräftat detta men också framställt vissa anmärkningar med sikte på det senare skedet i förhandlingarna, främst att de lokala förhandlingarna avslutades innan arbetstagar-konsulten fått slutföra sitt arbete och att alltför knapp tid utmättes för detta arbete. Vad som förekom i det senare förhandlingsskedet har å andra sidan inte av arbetstagarförbunden påstått strida mot 11 § medbestämmandelagen.

Sammantaget finner arbetsdomstolen att bolaget genom företags- och pressmeddelandena och genom sitt uppträdande i de lokala förhandlingarnas inledningsskede har föregripit och begränsat förhandlingarna på ett sätt som strider mot 11 § medbestämmandelagen. Bolagets handlingssätt får betraktas som ett allvarligt åsidosättande av lagen både med hänsyn till förfaringsättet som sådant och med tanke på att förhandlingarna gällde en fråga av största vikt för alla bolagets anställda. Till bolagets förmån talar i någon mån att man såvitt kan utläsas av ingivna protokoll tidigare har handlagt frågor om inskränkning av verksamheten utan att det har föranlett några anmärkningar från arbetstagersidan. Det bör också beaktas att bolaget i ett senare skede av de i detta mål aktuella förhandlingarna medverkade på ett sätt som i varje fall från rättslig synpunkt inte synes kunna föranleda några erinringar. Inget tyder på att bolaget då inte strävade efter att fullgöra sin förhandlings-skyldighet på ett sätt som motsvarade vad situationen krävde.

Arbetsdomstolen bestämmer det allmänna skadestånd som bolaget har att utge för sitt åsidosättande av 11 § medbestämmandelagen till 100 000 kr åt vart och ett av arbetstagarförbunden.

Vid denna utgång i målet skall arbetsgivarparterna ersätta arbetstagarförbunden för deras rättegångskostnader.

Domslut

1. Arbetsdomstolen förklarar att bolaget gjort sig skyldigt till brott mot 11 § medbestämmandelagen.

2. Bolaget förpliktas att utge allmänt skadestånd till Svenska Industritjänstemannaförbundet med etthundratusen (100 000) kr,

Svenska Metallindustriarbetareförbundet med etthundratusen (100 000) kr, samt till

Sveriges Arbetsledareförbund med etthundratusen (100 000) kr.

På skadeståndsbeloppen utgår ränta enligt 6 § räntelagen från den 13 augusti 1985 till dess betalning sker.

Svarandeparterna skall med hälften vardera utge ersättning för rättegångskostnader till de tre förbunden med fjortontusensjuhundraåtta (14 708) kr, varav 10 000 kr utgör ombudsarvode, jämte sex (6) procent ränta på förstnämnda belopp från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Dom 1986-04-23, målnummer A-121-1985

Ledamöter: Olof Bergqvist, Erik Lempert, Annika Baude, Gunnar Lindström, Lennart Aspegren, Karl Erik Persson och Hans Hellers. Enhälligt.

Sekreterare: Malou Ålander

Nr 54

Plåtslageriernas Riksförbund

mot

Svenska Bleck- och Plåtslagareförbundet.

Enligt bestämmelse i kollektivavtal utgår ersättning för resa till och från arbetsplats belägen utanför verkstaden med vissa schablonbelopp. Om arbetsgivaren tillhandahåller bil utgår dock i stället ersättning med gällande timlön för restiden. Enligt avtalet finns också möjlighet för arbetsgivaren att komma överens med arbetstagaren om att denne skall använda egen bil varvid ersättning utgår enligt statliga normer. Fråga om en arbetsgivare som träffat överenskommelse med en arbetstagar om att denne skall använda egen bil och ta med andra arbetstagar som passagerare kan anses tillhandahålla bil för dessa och att de därför skall ersättas med timlön för restiden i stället för med schablonbelopp.

Mellan Plåtslageriernas Riksförbund och Svenska Bleck- och Plåtslagareförbundet gäller varandra avlösande kollektivavtal, det s k plåtslageriavtalet. Detta avtal innehåller för åren 1984 och 1985 bl a följande bestämmelser.